

6. Леник В. Українська організована молодь (молодечі організації від початків до 1914 р.) / В. Леник. – Мюнхен – Львів, 1994. – 181 с.
7. Мисак Н. Ф. Українські студентські товариства у Східній Галичині кінця XIX ст.: до питання взаємодії з провінційними органами влади / Н. Ф. Мисак // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / [Гол. ред. В. М. Вашкевич]. – К.: ВІР УАН, 2012. – Випуск 57 (№ 2). – С. 37 – 45.
8. Плазова Т. Суспільно-політична діяльність молодіжних об'єднань у 1894 – 1939 рр. у Західній Україні / Т. Плазова // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: [збірник наукових праць] / НАН України, Інституту народознавства, Інститут українознавства імені І. Крип'якевича, Національний університет «Львівська політехніка»; [редколегія: Я. Ісаєвич (голова) та інші]. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2011. – Випуск 23. – С.42 – 47.
9. Савчук Б. Студентський рух в Західній Україні у 1920 – 30-ті роки: хроніка організаційно – ідейного становлення / Б. Савчук // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / [За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця]. – Тернопіль. – 1999. – Випуск ІХ. – С. 54 – 58.
10. ЦДАЛ України, ф. 146, оп. 58, спр. 465, 26 арк.
11. ЦДАЛ України, ф. 309, оп. 1, од. зб. 295, 11 арк.
12. ЦДАЛ України, ф. 309, оп. 1, од. зб. 2758, 34 арк.
13. Шумський І. Західноукраїнський студентський рух національно-демократичного спрямування на початку 20-х років ХХ ст. / І. Шумський // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / [За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця]. – Тернопіль. – 2003. – Вип. 1. – С. 107 – 111.

Васірук І.

Науковий керівник – проф. Алексієвць Л. М.

ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНІ. УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Останнім часом державна еліта, уряди посткомуністичних країн Центральної та Східної Європи все більшу увагу звертають на проблеми політики пам'яті та колективної пам'яті, що пов'язано, безумовно, в першу чергу з політичними трансформаціями останнього часу, специфікою історичного розвитку країн регіону за останні роки, їх спробами розібратися зі своїм минулим, відкриттям архівів та публічним обговоренням своєї нещодавньої історії. Пам'ять формується як самим суспільством, без помітного втручання держави, так і за допомогою самої держави через її структури. Головною інституцією, що контролює “пам'ять”, є держава, яка створює власні інструменти та механізми контролю. Характерною рисою нового століття стала поступова відмова держав від політики “історичної амнезії”, замовчування конфліктних історичних питань. Більшість політиків однозначна в своїх оцінках, вони підкреслюють, що, по-перше, пам'ять про минуле має бути відновлена народом повністю, без пропусків, по-друге, в історичній пам'яті народів Європи залишилося багато трагічних подій, без принципової морально-політичної оцінки яких неможливо будувати національні держави, національну історію. У посткомуністичних країнах проблеми проведення історичної політики залишаються предметом гострої полеміки серед різних політичних сил, полярність поглядів на історичну спадщину тільки сприяє політичному протистоянню, яке, як правило, особливо відчувається напередодні передвиборчих перегонів. Дослідники підкреслюють, що конфліктна тематика та дії політиків тільки сприяють розколу національної пам'яті.

Доцільно звернути увагу на певні особливості політики національної пам'яті у зарубіжних країнах. З'явилися, а згодом набули певної тенденції до поширення спроби тлумачити головну функцію і завдання політики національної пам'яті в контексті новітніх демократичних трансформацій країн Східної Європи і Німеччини як “зведення поррахунків з минулим”. Витоки даного підходу були пов'язані з дискусіями в Німеччині щодо оцінки націонал-соціалізму, що з часом трансформувалися в дослідження і переслідування злочинів тоталітарних режимів, спонукали до визнання провини і каяття.

Незважаючи на уявну спонтанність та еволюційність процесів формування історичних наративів, у сучасних умовах держава, використовуючи засоби відповідної політики та управління, виступає впливовим суб'єктом формування національної пам'яті. Дана сфера діяльності органів влади у політичному та науковому дискурсі отримала усталену назву

“державна політика пам’яті”, яка, за визначенням І. Симоненка, є сукупністю офіційних репрезентацій історичного минулого, комеморативних стратегій та практик, орієнтованих на формування історичної пам’яті національної спільноти [1]. При цьому, з огляду на незавершеність процесу націотворення в Україні та динамічні соціальні зміни, актуальним є питання визначення концептуальних засад державної політики пам’яті, а саме – цілей, пріоритетів, засобів і методів її впровадження на кожному етапі її становлення та розвитку.

Депутат Європейського парламенту від Німеччини Елмар Брок відзначає, що концепція “політики пам’яті” виглядає спірною через використання самого слова “політика”, яке, як відомо, не найкращий друг історії. Він виділяє два принципово важливі моменти в проведенні політики пам’яті: по-перше, її реалізація дає можливість співпраці різних країн і груп населення на основі загальних переживань найважливіших подій історії, по-друге, політика пам’яті означає, що існує усвідомлювана суспільством необхідність познайомити своє молоде покоління, в якого немає досвіду переживання найгостріших моментів національного минулого, з історією [2].

Запит на вироблення новопосталою Українською державою політики пам’яті сформувався ще до проголошення незалежності. Для багатомільйонного населення країни усвідомлення окремішності вітчизняної історії було підставою для виявлення політичної волі до державного суверенітету. У добу незалежності українське суспільство увійшло з важким тягарем тривалої культурної асиміляції періоду бездержавності. Імперська, а потім і радянська політика пам’яті спричинила глибокі деформації суспільної свідомості громадян України, зокрема, колективних уявлень про минуле. Тоталітарна влада продемонструвала крайні приклади маніпулювання минулим, керуючись принципом “хто контролює минуле – контролює майбутнє; хто контролює сучасність – контролює минуле”. Однак, історична пам’ять українців попри примус та утиски, передавалася із покоління в покоління, еволюціонувала в межах становлення українського національного проекту. Демократичні перетворення в СРСР другої половини 80–х років активізували процеси формування національних історичних наративів. В Україні спостерігається вибухове “пробудження” національної пам’яті, розгортається рух за відновлення історичної правди. Україна зробила велетенське зусилля і досягла успіхів у процесі відбудови власної інтелігенції після катастроф 30–х років і русифікаторського тиску в повоєнний період. 1990 рік відзначився прискоренням усвідомлення українцями власної історії, активізацією суспільної дискусії навколо “болючих” тем минулого. Історична пам’ять українців невпинно мобілізується, перетворюючись на джерело легітимації держави, проте, більш ніж дієздатною залишається її радянська модель, що ставить перед українським політичним керівництвом й науковцями необхідність пошуку нових способів офіційної репрезентації минулого, яка б відповідала завданням державного будівництва незалежної України. Для вітчизняних істориків чи не найважливішою метою є редефініція, творення нової української ідентичності. Потрібно постійно пам’ятати, що історію пишуть люди зі своїми симпатіями та уподобаннями і читач має справу здебільшого не з фактами, а з інтерпретаціями. Ні довільні тлумачення, ні елементи міфологізації тут не виключені. Та й узагалі в історії марно шукати універсальну істину. Виходячи з вище сказаного, можна стверджувати, що надзвичайно важливим є виховання культури історичного мислення без політичної битви з минулим і за минуле.

Юрій Шаповал пише: “Багатовікова залежність України спричинилася до того, що її героями ставали не видатні мислителі, не вчені зі світовим ім’ям, не творці архітектурних шедеврів, а “незламні борці” [3, с. 8–9]. Те, що різні частини України упродовж століть перебували по різні боки державних кордонів, наклало такий виразний відбиток на типи регіональної самосвідомості, що оцінки майже всіх доленосних для України історичних подій і визначних історичних постатей у регіональному колективному баченні виявляються відмінними. У масовій свідомості склався стійкий набір стереотипів, пов’язаних із наявністю – реальною або удаваною, всередині самої України свого власного Заходу або Європи – Західної України і Сходу або “внутрішньої Росії” – Східної України. Ці частини відрізняються не лише географічно, а й культурно, світоглядно, що перешкоджає здійсненню послідовної політики пам’яті та творенню принципово нової української історії, як нерозривної складової європейської. У кожного, як відомо, своя правда, а при такій драматичній історії, яку мали різні

регіони нашої держави, просто не можна проігнорувати або викреслити ту чи іншу її частину, між якими майже немає “точок дотику”, як немає і загальноєвропейської схеми історичної еволюції. Те, що в поле суспільної уваги потрапляють переважно події і факти, які мають роз’єднувальний потенціал, становить певну небезпеку, оскільки є яскравим підтвердженням наявних проблем із самоідентифікацією українського народу та міфотворчістю його історії.

Історична пам’ять не просто створюється в певний момент – вона весь час відтворюється в культурному просторі спільноти і має розглядатися в контексті українського сьогодення: політичного, духовного, соціально-психологічного тощо. Олена Охрімчук – головний консультант відділу забезпечення діяльності Національної ради з питань культури і духовності та Ради етнічної політики Головної служби гуманітарної політики та з питань збереження національного культурного надбання Секретаріату Президента України – виділяє дві помітні сьогоденні групи творців публічної історичної пам’яті – так званих “міфотворців” і “негативістів”. “Міфотворці” доводять, що терени України – це майже колыска світової цивілізації. “Негативісти” стверджують, що нині погано від того, що в українській історії ніколи нічого гарного не було і не буде, адже Русь–Україна всі століття йшла від жаху до кошмару, від однієї поразки до іншої [4, с. 64].

Очевидно, що представники і першої, і другої груп, вбачаючи в історичній пам’яті потужний ресурс впливу, створюють або інтерпретують її з цілком визначеними політичними і особистими цілями. Інакше кажучи, намагаються ввести винайдене і обґрунтоване ними минуле в сьогодення. Цього вже допустити ніяк не можна. Тому формування історичної пам’яті – це пріоритетне завдання кваліфікованих фахівців, які можуть неупереджено оцінити ті чи інші події й персоналії, спираючись на систему певних доказів: документів, артефактів культури тощо. Прикро, але, як слушно зазначає Лариса Івшина (Заслужений журналіст України, головний редактор газети “День”): “Сьогодні Українська держава майже не має інструментів, чи то від слабкості, чи то від неефективності, для того, щоб працювати з масовою свідомістю, зароджуючи, пробуджуючи, зміцнюючи те, що називають теоретичним масивом історичної пам’яті” [4, с. 15].

Інституціональна база для здійснення державної політики пам’яті почала інтенсивно розвиватися за ініціативи Віктора Ющенка. У 2006 році створюється Український інститут національної пам’яті.

Відзначення роковин Голодомору в Україні демонструє прагнення використати пам’ять про трагічні події для побудови національної спільноти й окреслення її ідентичності. Меморіальні заходи покликані відродити пам’ять і зміцнити у свідомості українців значення трагічних подій, порушуючи багато важливих політичних питань. Віктор Ющенко, надаючи відзначенню роковин Голодомору великого розмаху, очевидно, розраховував конструювати сучасну ідентичність України, спираючись на цей трагічний досвід [6, с. 85]. Юлія Зерній зазначає: “Сьогодні зусилля нашої держави спрямовуються на утвердження в національній пам’яті історії та заслуг закордонного українства” [7, с. 49]. Додамо також про наявність тенденції “вписування” багатьох українських сюжетів у контекст європейської історії та апеляції до історії з метою утвердження в суспільній свідомості європейськості української нації.

У стосунках між народами, якщо вони не перебувають один з одним у стані відкритого конфлікту, позиції держав великою мірою визначає їхня здатність впливати на інші держави за допомогою збутого авторитету, привабливості власних інституцій, багатства культури й наукових досягнень, набутих минулого. Героїчна (наприклад, боротьба з тоталітаризмом) або трагічна минувшини здатні викликати в інших відповідно захват або докори сумніння, а отже, можуть бути твердим капіталом у міжнародній політиці. Популярний приклад – роль трагічної долі єврейства під час Другої світової війни в заснуванні держави Ізраїль і розбудові її регіональної потуги [6, с. 84].

Зауважимо, що акцентування уваги на певному образі минулого та репрезентація його світовій громадськості можливі тільки у випадку здійснення послідовної політики пам’яті, що на сьогодні в Україні так і не реалізовано. “Ющенківські герої” – Роман Шухевич та Степан Бандера виявляються не такими вже і героями, а визнаний Європою Голодомор 1932 – 1933 рр. завдяки політиці В. Януковича, М. Азарова та Д. Табачника стає мало не табуованою темою.

Показовими у даному контексті є заяви нинішнього очільника Інституту національної пам'яті В. Солдатенка, який частиною українського населення сприймається як українофоб, теж спростовує визнання Голодомору 1932–1933 рр. – геноцидом українського народу.

У контексті дослідження політики пам'яті в Україні неможливо обійтися без аналізу основних напрямків діяльності Українського інституту національної пам'яті.

Ще у 1994 р. Джеймс Мейс висловив думку про необхідність створення інституції на теренах нашої держави, яку він назвав “могутньою історичною і суспільствознавчою школою, яка могла б завоювати авторитет у світі й стати інтелектуальною зброєю в обороні Україною своїх власних інтересів” [8, с. 420]. Основним завданням такого інституту вчений визначав: “повернення українському народові історичної пам'яті щодо тих сторінок минулого, які колишнім тоталітарним режимом прирікалися на забуття. В центрі уваги – дослідження ленінсько-сталінського терору, Голодомору 1932–1933 рр., репресій проти так званих покараних народів: греків, німців, кримських татар – усіх народів, яких єднає земля України” [8, с. 420].

Ідея створення Інституту національної пам'яті обговорювалася в Україні з 2002 року. Однак, лише у 2005 році члени робочої групи з підготовки указу Президента “Про додаткові заходи щодо увічнення пам'яті жертв політичних репресій та голодоморів” – Юрій Шаповал, Роман Круцик, Володимир Сергійчук і Євген Сверстюк – розробили статут, структуру і основні напрями діяльності інституту з повноваженнями державного департаменту. Планувалося, що інститут розміститься у так званому “Жовтневому палаці”, неподалік Хрещатика, де з 1934 року розміщувалося НКВС і знищувалися сотні тисяч людей.

За взірцем фактично був взятий Польський Інститут національної пам'яті, створений у 1998 р., який і через масштаби своєї діяльності, і завдяки політичним скандалам став відомим за межами Польщі.

Проте, від самого початку в задум українського Інституту не було закладено засадничих принципів польського взірця: передачі архівів КДБ, створення слідчого відділення, відкриття регіональних філій, широкого фінансування просвітницьких та наукових програм. Сама процедура призначення керівництва Інституту не передбачала, як у Польщі, запеклих парламентських дискусій і фактично відбулася поза будь-яким публічним обговоренням.

У травні 2006 року на Дні пам'яті жертв Биківні Президент Віктор Ющенко повідомив про створення УІНП. Невдовзі на зміну уряду Єханурова прийшов уряд Януковича і становлення щойно заснованої інституції вповільнилося. Установу розмістили в кількох кабінетах у будівлі на Липській, 16 [9]. Ініціативу президента Віктора Ющенко оформили як Постанову Кабінету Міністрів “Про утворення Українського інституту національної пам'яті” (№ 764 від 31 травня 2006 р.). Згідно з документом Український інститут національної пам'яті визначався як “центральный орган виконавчої влади” у сфері “відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу” [5]. Даній інституції надавався статус центрального органу виконавчої влади зі спеціальними повноваженнями, а головним завданням визначається посилення уваги суспільства до власної історії, поширення об'єктивної інформації про неї в Україні та світі; реалізація державної політики та координація діяльності у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу; забезпечення всебічного вивчення етапів боротьби за державний суверенітет; здійснення комплексу заходів з увічнення пам'яті жертв голодоморів та політичних репресій, учасників національно-визвольної боротьби [5]. Головою Інституту (а точніше, виконувачем його обов'язків за віком) став академік-фізик, ветеран Великої Вітчизняної війни та голова одного із об'єднань ветеранів Червоної армії, що підтримали заклик Ющенко до “примирення”, Ігор Юхновський.

Помітна діяльність УІНП зосереджувалася довкола участі у створенні меморіалу Голодомору в Києві та підготовки багатотомної “Національної книги жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні”. Ця книга була фактично видана за допомогою обласних державних адміністрацій і зусиллями місцевих істориків. А чи не найцікавішою ініціативою Інституту стала розробка концепції історичної освіти в Україні. У 2007 році при Інституті було створено Робочу групу істориків з різних регіонів для моніторингу наявних шкільних підручників та розробки пропозицій до концепції історичної освіти. Цю групу очолила Наталя Яковенко. Саме завдяки такому виборі голови Робоча група запропонувала нестандартну і дискусійну

концепцію, що виходила за межі звичної для підручників національно-політичної історії. Пропозиції групи Яковенко викликали певне обговорення у фахових колах, але не встигли (і, мабуть, не мали шансів) вплинути на державну політику.

У 2009 році був створений веб-портал Інституту, який відображає його наукові досягнення у реалізації поставлених завдань. На головній сторінці офіційного інтернет-представництва УІНП розміщено рубрику новин та представлено досить широкий спектр тематичних розділів: “Про УІНП” (керівництво, контакти, звернення громадян, нормативно-правова база, державні закупівлі, вакансії, аспірантура); “Концепція національної пам’яті” (робочі наради з моніторингу шкільних підручників з історії України та “історія України нового часу в сучасній шкільній освіті” І. Гирича); “Українське державотворення” (козацька доба, Україна в революційну добу, Карпатська Україна, ОУН і УПА, національно-демократичний рух другої половини ХХ ст.); “Забезпечення вивчення історії проживання на території України інших корінних народів і національних меншин”; “Друга світова війна” (заходи, статті, бібліографія, інтернет-ресурси); “Увічнення пам’яті жертв голодоморів та політичних репресій” (голодомор 1932-1933 років в Україні, політичні репресії радянської доби в Україні); “Фотогалерея” та “Відеогалерея” [10].

За президентства В. Ющенка Український інститут національної пам’яті залишався, значною мірою, декоративною установою. Свідченням цього можуть бути і його мінімальний вплив на державну політику (вистачить згадати, що Інститут не спромігся підготувати жодного законопроекту, який пройшов би парламент), і його непомітність в академічному житті (нетривале видання під його егідою легендарного журналу “Сучасність” цієї ситуації не змінило), і навіть неспроможність тодішнього керівництва заповнити усі 105 передбачених постановою Кабміну штатні одиниці (Інститут спромігся набрати тільки 43 працівники, коли у тій же Польщі їх кількість сягала 2400 чол.).

З приходом до влади В. Януковича у наукових колах одразу ж почали дискутувати про подальшу долю Інституту. Спочатку йшла мова про його ліквідацію або підпорядкування Державному комітету архівів на чолі з комуністкою Ольгою Гінзбург, але потім під тиском громадськості інститут “залишили у спокої”.

В цей час київська міська організація Всеукраїнського товариства “Меморіал” імені Василя Стуса вирішила створити “Громадський інститут історичної пам’яті”. Дану ініціативу підтримали понад 30 відомих в Україні й світі громадських об’єднань, крім того, понад 20 народних депутатів. Цей інститут має намір стати альтернативою УІНП або ж, в разі ліквідації останнього, замінити його [11].

Парадоксально, але вижити в адміністративній реформі Віктора Януковича Українському Інституту національної пам’яті, вочевидь, допомогла саме його декоративність. Коли на чутки про можливе розформування Інституту окремі політики з опозиційних сил почали реагувати заявами протесту, президент Янукович “відновив” Інститут і призначив його директором історика української революції 1917–1921 років та члена ЦК Компартії України Валерія Солдатенка, який не втомлювався публічно спростовувати Голодомор-геноцид, не говорячи вже про інші наболілі теми української історії.

Якщо проаналізувати нормативно-правову процедуру переоформлення Інституту, побачимо, що, згідно з указом Президента України від 9 грудня 2010 року “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади”, УІНП був ліквідований як “центральный орган виконавчої влади” [12]. А того таки 9 грудня іншим указом Інститут був знову створений, але уже як “науково-дослідна бюджетна установа при Кабінеті Міністрів України”. Пам’ятаючи про описане вище функціонування Інституту упродовж 2006–2010 років, нове формулювання видається значно скромнішим. Передбачена кількість штатних одиниць співробітників також скоротилася: зі 105 до 70.

За рік існування у нових умовах в Інституті з’явилося періодичне видання – збірник наукових праць “Національна та історична пам’ять” (наклад першого збірника – 350 примірників, а вже п’ятого – лише 100), відкрилася аспірантура. Тобто, за багатьма ознаками, Інститут стає дедалі більше подібним до інших державних академічних установ. З тією різницею, що його працівники (як, приміром, і працівники Національного інституту стратегічних досліджень) є державними службовцями, які працюють у таких наукових

підрозділах: відділ дослідження теоретичних та прикладних проблем національної пам'яті; відділ дослідження впливів державотворчих та цивілізаційних процесів на формування національної пам'яті; відділ дослідження міжнародних, етнопонаціональних та регіональних чинників національної пам'яті; відділ дослідження впливу на національну пам'ять соціальних і духовно-культурних чинників; відділ досліджень історичних трагедій народів України.

У першому випуску збірника “Національна та історична пам'ять” голова Інституту Валерій Солдатенко так визначив зміст політики національної пам'яті України: “Цілеспрямовані, унормовані з конституційно-правового погляду, науково обґрунтовані зусилля держави, спрямовані на виявлення, збереження, утвердження у суспільній свідомості пам'яті про найбільш значущі для відтворення й життєдіяльності політичної нації події та процеси минулого в інтересах суверенного державотворення й цивілізаційного поступу” [13, с. 10–12].

Це формулювання, на думку А. Портнова, відбиває достатньо очевидні труднощі із визначенням хоча б якогось ідеологічного змісту теперішньої державної політики. Фактично, Українському інституту національної пам'яті доводиться існувати в ситуації послідовного вибудовування дедалі авторитарнішої моделі управління без будь-якого чіткого й зрозумілого ідеологічного наповнення [14].

Загалом, на сьогодні складається цікава ситуація: різні наукові й освітні установи України, дотичні до національної пам'яті, активніше співпрацюють один з одним чи з закордонними інституціями, аніж з Українським інститутом національної пам'яті. Скажімо, Український католицький університет, який зібрав величезний архів усної історії про репресії на Західній Україні, спільно з Польським інститутом національної пам'яті випрацьовує концепцію подальшої політики в дослідженні польсько-українських взаємин. Уже впорядковано п'ять томів документів репресій на території довоєнного Львівського воєводства.

Володимир В'ятрович зазначає: “Думаю, що однією зі слабких сторін УІНП є не налагоджена співпраця з громадськими науковими установами, працівники яких можуть стати основою для подальшого розвитку інституту” [9]. Серед них інституції Національної академії наук – Інститути історії України, політичних та етнопонаціональних досліджень, соціології, психології а також Центр дослідження історії Голокосту, Асоціація кримськотатарських істориків, Музей історії Києва, історичні кафедри університетів і СБУ сьогодні є досвідченими колегами Інституту національної пам'яті. “Думаю, що у великих наукових проектах інституту треба на рівноправних засадах співробітничати з Національною академією наук, – каже заступник директора Інституту історії України НАНУ Станіслав Кульчицький. – Ми в цьому пересвідчилися під час роботи над Національною книгою пам'яті жертв Голодомору, що поспіхом готувалася на рівні Інституту національної пам'яті. Її успіх, очевидно, забезпечать попередні напрацювання науковців” [9]. УІНП, на думку вчених, мав би стати координатором досліджень: міжнародних (україно-польських, ізраїльських, російських), міжетнічних всередині країни, міжрегіональних (Крим-Галичина-Закарпаття-Південь-Схід), міждисциплінарних (історики, юристи, психологи, соціологи, філософи, медики-судексперти).

Важливо, аби УІНП провокував громадську дискусію, як робить це подібний інститут у Польщі. Так, наприклад, працівники польського інституту, на головних площах міст виставляють великі фото, величезного розміру плакати, різного роду тексти. Інститут дозволяє собі публікувати контраверсійні статті, які потім науковці широко обговорюють на телепрограмах. Разом із медіа провокує людей до міркування і вирішення ряду проблем. В апарат УІНП практично не закладено механізму взаємодії із суспільством. Станіслав Кульчицький це пояснює тим, що: “УІНП ще не сформувався як державний комітет з особливими повноваженнями навіть за структурою своїх співробітників, які не мають досвіду державного службовця. Вони за освітою здебільшого історики, часом політологи чи філософи, тому намагаються продовжувати те, що робили в академічних структурах” [9]. На думку Олександра Лисенка, завідуючого відділом Інституту історії НАНУ, в УІНП має бути численний колектив фахівців із презентації історичного знання — художників, дизайнерів, фотографів, музейних працівників [9]. “Звичайне розширення штату інституту мало що дасть, – переконаний Олександр Майборода. – Інститут і зараз може виступати ініціатором різних

комплексних проектів, які гуртуватимуть науковців із різних галузей знань, просити в уряді грошей на них, як це роблять академічні інститути, і створювати тимчасові робочі групи” [9].

Таким чином, впровадження політики пам'яті на всіх рівнях державного управління та на всій території України потребує суттєвого коригування і вдосконалення через недостатнє нормативно-правове забезпечення та науково-експертне супроводження політики пам'яті. Колективна пам'ять українців потребує вивільнення від величезного масиву імперсько-радянських стереотипів у сприйнятті історичного минулого, які стримують процес національного самоусвідомлення громадян України. Визнання цього факту є концептуальною основою державної політики пам'яті, яка має спрямовуватися на досягнення цілісності історичної пам'яті нації, подолання полярності та контраверсійності в оцінках історичного минулого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Симоненко І. Концептуальні засади державної політики пам'яті [Електронний ресурс] / Ігор Симоненко // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/269>
2. Брок Е. Європа та Росія: пошук спільної ідентичності / Елмар Брок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russ.ru/Mirovaya-povestka/Evropa-i-Rossiya-poisk-obschej-identichnosti>
3. Шаповал Ю. Політика пам'яті в сучасній Україні / Юрій Шаповал // Громадянська освіта. – 2008. – № 36. – С. 7–11.
4. Історична пам'ять як поле змагань за ідентичність: матеріали “круглого столу”, 22 квіт. 2008 р. [Електронний ресурс] / за заг. ред. Ю. Зерній. – К.: НІСД, 2008. – 68 с. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>
5. Постанова Кабінету Міністрів України “Про утворення Українського інституту національної пам'яті” [Електронний ресурс]. – 31 травня 2006 р. – № 764. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/ua/339.htm>
6. Смоляр О. Пам'ять та політика // Олександр Смоляр // Україна Модерна. – Вип. 4 (15): Пам'ять як поле змагань / Гол. ред. Я. Грицак. – К.: Критика, 2009. – С. 78–94.
7. Зерній Ю. Державна політика пам'яті в Україні: Становлення та сучасний стан / Юлія Зерній // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 3. – С. 41–51.
8. Мейс Дж. “Ваші мертві вибрали мене...” / Джеймс Мейс / За заг. ред. Л. Івшиної. – К.: ЗАТ “Українська прес-група”, 2008. – 672 с.
9. Музиченко Я. Менеджери пам'яті. Український інститут національної пам'яті потребує “піару”, освітянських проектів і здорової провокації [Електронний ресурс] / Ярослава Музиченко // Україна Молода. – 2008. – 7 жовтня. – Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1261/188/44651/>
10. Сайт УІНП. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/ua/254.htm>
11. Капсамун І. Загроза пам'яті / Іван Капсамун [Електронний ресурс] // День. – 3 грудня. – 2010. – № 226. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/ru/comment/5780>
12. Указ президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” [Електронний ресурс]. – 9 грудня 2010 р. – № 1085. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>
13. Солдатенко В. Проблеми політики національної пам'яті та завдання її наукового забезпечення / Валерій Солдатенко // Національна та історична пам'ять. – Вип.1. – С. 7–25.
14. Портнов А. Інститут національної пам'яті в Польщі та Україні. Спроби порівняння [Електронний ресурс] / Андрій Портнов. – Режим доступу: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?institut_natsionalnoyi_pamyati_v_polshhi_ta_ukrayini_sproba_porivnyannya&objectId=1246616